

др Јелена ЂЕРАНИЋ
научни сарадник, Институт за упоредно право, Београд

ПРЕДЛОГ НОВОГ СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ПРОНАЛАЗАКА У ЕУ – ПАТЕНТ УНИЈЕ

Резиме

У раду се анализира нови систем заштитне проналазака у ЕУ предвиђен Предлојом уредбе Евројској парламентарној и Савету о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштитне патентом Уније и Предлојом уредбе Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштитне патентом Уније која се тиче провођења. Након уводних напомена о развоју идеје о успостављању новог система заштитне проналазака у ЕУ, први део рада је посвећен евројском патенту, будући да патент Уније почива на систему заштитне Евројској заводи за патенте. У другом делу рада је представљен патент Уније предлојен двама уредбама. Посебна пажња посвећена је вредностима система заштитне патентом Уније у односу на систем који се примењује у оквиру Евројској заводи за патенте. У трећем делу рада, аутор разматра нека спорна питања у вези са патентом Уније, као што су режим провођења, легалност окретања ближе сарадње и предложени суд за патентне спорове.

Кључне речи: патент Уније, евројски патент, Евројска унија, режим провођења, ближа сарадња.

I Уводне напомене

Након скоро четрдесет година, државе чланице ЕУ успеле су да постигну договор у вези са системом заштите проналазака у ЕУ. Патент Уније ће омогућити да се поједностави административни поступак и значајно смање трошкови заштите проналазака на европском тлу.

Дискусија о патенту Уније траје неколико деценија, а једно од најспорнијих питања је режим превођења. Због недостатка сагласности међу европским државама пропало је неколико покушаја да се успостави јединствени систем заштите проналазака у ЕУ: Конвенција о комунитарном патенту, потписана у Луксембургу 1975. године, никада није ратфикована, Споразум о комунитарном патенту из 1983. године претрпео је исту судбину као и Конвенција, а Уредбу о комунитарном патенту из 2004. године није одобрио Савет.

Европска комисија је још 1. јула 2000. предложила доношење Уредбе о комунитарном патенту (који је, након ступања на снагу Уговора из Лисабона, прерастао у патент Уније).¹ Три године касније, 23. децембра 2003. Комисија је изнела предлог о оснивању Суда за комунитарни патент. Тек 7. децембра 2009. у Савету је постигнут политички споразум о патенту Уније и успостављању правосудног система надлежног за спорове у вези са европским патентом и патентом Уније. У том смислу, урађен је предлог међународног споразума који је требало да се потпише са трећим земљама чланицама Европског завода за патенте (ЕЗП), тј. оним земљама које нису чланице ЕУ. Савет је предлог проследио Суду правде ЕУ, како би он дао мишљење о успостављању суда надлежног за спорове у вези са европским патентом и патентом Уније.

Комисија је 1. јула 2010. предложила и уредбу о режиму превођења који ће се примењивати на патент Уније. Предвиђено је да се патент Уније преводи на један од три званична језика ЕЗП: француски, енглески или немачки. Међутим, овај систем превођења је од самог почетка наишао на отпор појединих држава чланица ЕУ.

У оквиру стратегије „Европа 2020“, Комисија је 6. октобра 2010. покренула иницијативу „Унија за проналаске“ која садржи део посвећен патенту Уније. Упркос напорима Белгије (земља председавајући ЕУ у другој половини 2010. године) да се изнађе компромисно решење када је реч о превођењу патената Уније, државе чланице, на састанку 10. новембра 2010., нису успеле да постигну договор. Стога је, месец дана касније, 10. децембра 2010., дванаест земаља ЕУ (Данска, Естонија, Финска, Фран-

1 Уговором из Лисабона, који је ступио на снагу 1. децембра 2009. године, укинута је тзв. трипартитна структура ЕУ и „избрисане“ су разлике међу стубовима, а Уговор о оснивању Европских заједница је прерастао у Уговор о функционисању Европске уније.

цуска, Немачка, Литванија, Луксембург, Холандија, Пољска, Словенија, Шведска и Велика Британија) званично затражило покретање механизма ближе сарадње. Два дана након подношења захтева, Комисија је предложила текст о успостављању ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније.

Ближа сарадња је правни инструмент предвиђен Оснивачким уговорима ЕУ који омогућава одређеном броју држава чланица да продубе интеграциони процес између себе у одређеним областима, након одобрења Савета и Европског парламента. На основу Уговора из Лисабона за добијање одобрења за покретање ближе сарадње потребна само квалификована већина у Савету. Захваљујући овој могућности, премошћено је противљење појединих земаља предложеном режиму превођења патента Уније.

У фебруару 2011. године још тринаест држава чланица ЕУ прикључило се ближој сарадњи, тако да су изван сарадње остале само Италија и Шпанија. Да би се могла покренути ближа сарадња, потребно је одобрење Европског парламента и Савета. Европски парламент је одобрио покретање ближе сарадње 15. фебруара 2011. а Савет 10. марта 2011.

У међувремену, 8. марта 2011., пристигло је негативно мишљење Суда правде ЕУ о успостављању суда за патентне спорове. Наиме, Суд правде се изјаснио да је споразум о оснивању Суда за европски патент и патент Уније није у складу са Оснивачким уговорима.

Месец дана након добијања одобрења од Савета, 13. априла 2011. Комисија је спровела у дело одлуку двадесет пет земаља и предложила две уредбе о патенту Уније: Предлог уредбе Европског парламента и Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније (која се доноси у поступку саодлучивања Савета и Европског парламента)² и Предлог уредбе Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније која се тиче превођења (коју усваја Савет једногласно, након консултовања Европског парламента).³

Дана 30. маја 2011. Италија и Шпанија су поднеле тужбу Суду правде ЕУ против одлуке Савета од 10. марта 2011. којом се одобрава

2 Предлог Уредбе Европског парламента и Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније (Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection, COM (2011)215 final; даље у фуснотама: РУПП).

3 Предлог Уредбе Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније која се тиче превођења (Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements agreement, COM (2011)216 final; даље у фуснотама: РУППАТАА).

покретање ближе сарадње. Суд правде још није донео одлуку поводом ове тужбе.

Дакле, у току 2011. године замисао о успостављању заштите патентом Уније јесте правно уобличена, али пројекат није у потпуности довршен. Остало је отворено питање седишта суда за патенте спорове. Држава у којој буде успостављен овај суд имаће велике економске користи (отварање адвокатских канцеларија, администрација, итд.) и уживаће углед у свету иновација, као Лондон у свету финансија или силиконска долина у области истраживања и развоја. Управо то је основни разлог што Велика Британија, Француска и Немачка не могу да се договоре да ли да седиште суда буде у Лондону, Паризу или Минхену.

Расправа између ове три земље и пролонгирање ступања на снагу патента Уније наишло оштре реакције европских званичника.⁴ Очекује се да ово питање буде решено до половине 2012. године како би патент Уније коначно заживео.

Будући да патент Уније почива на систему који се примењује у оквиру ЕЗП-а, у првом делу рада биће представљен систем заштите европским патентом. Други део рада биће посвећен патенту Уније предвиђеном Предлогом уредбе Европског парламента и Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније и Предлогом уредбе Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније која се тиче превођења. У трећем делу рада, аутор ће размотрити нека спорна питања у вези са патентом Уније која се тичу режима превођења, легалности покретања ближе сарадње и предложеног суда за патенте спорове.

II Европски патент

Европски завод за патенте основан је 1977. године у Минхену, након ступања на снагу Конвенције о европском патенту (КЕП), потписане 1973. године. Ова независна паневропска организација, коју су основале четири земље (Немачка, Француска, Италија и Холандија), данас окупља тридесет осам држава чланица⁵ и запошљава више од се-

4 Овакво понашање посебно је осудио председник Комисије Жозе Мануел Барозо (*José Manuel Barroso*). Он је у јануару месецу 2012. године у Европском парламенту изјавио да је хитно да државе чланице постигну договор у вези са седиштем суда и да се не може дозволити да пројекат, после свега, блокирају три државе чланице и то само због места у коме ће бити седиште суда.

5 Поред двадесет седам земаља ЕУ, чланице ЕЗП су и Албанија, Хрватска, Исланд, Лихтенштајн, Бивша југословенска република Македонија, Монако, Норвешка, Сан Марино, Србија, Швајцарска и Турска.

дам хиљада међународних службеника распоређених између седишта у Минхену и огранака у Хагу, Берлину и Бечу.

Конвенција о европском патенту, с једне стране, има регионални карактер, те јој, под одређеним условима, могу приступити само европске државе. С друге стране, круг проналазача, односно њихових правних следбеника који имају право да се позивају на ову конвенцију није ограничен држављанством, пребивалиштем/седиштем или другом правном чињеницом. Дакле, свако правно и физичко лице на свету може да поднесе европску пријаву и под предвиђеним условима добије европски патент.

Материјално европско патентно право чини скуп норми, садржаних у КЕП-у, којима се одређује: предмет патентне заштите, услови патентбилности проналаска, лица која имају право на европски патент, правне последице европске пријаве и европског патента, дужина трајања европског патента и утицај европског патента на национални правни систем.

Међутим, материјално европско патентно право на наднационални начин уређује патентну заштиту проналаска само у одређеном интервалу, тј. од тренутка подношења европске пријаве до тренутка признавања европског патента. „Од тренутка признања европског патента, у начелу, престаје, применљивост наднационалних норми, те се европски патент распада на онолики број независних националних патената, колико има земаља чланица КЕП-а које је пријавилац у европској пријави назначио као државе у којима жели патентну заштиту за свој проналазак. Сваки од тих патената, који се даље назива европски патент, наставља да траје у појединој држави, подвргнут прописима националног патентног права. Његова судбина је независна у односу на судбину осталих европских патената за исти проналазак, који су признати на основу исте одлуке.“⁶

Поступак признања европског патента отпочиње подношењем пријаве европског патента (европске пријаве) ЕЗП или националној патентној управи земље чланице, која је прослеђује ЕЗП. Европска пријава се подноси на једном од службених језика ЕЗП. Могуће је да се пријава поднесе и на другом језику, али само ако је то службени језик у оној држави чија је патента управа извршила пријем патентне пријаве. У том случају, у року од три месеца по подношењу, али не и после истека од тринаест месеци од датума првенства, мора да се достави превод европске пријаве на један од службених језика ЕЗП.

Након провере испуњености основних формалних услова уредности, европској пријави се признаје датум подношења. „Та чињеница има ефекат правне фикције да је тог дана у свим назначеним државама под-

6 С. Марковић, *Право интелектуалне својине*, Источно Сарајево, 2007, стр. 349.

несена национална пријава патента.⁷ Затим, уколико је потребно, ЕЗП заједно са пријавиоцем врши формалне исправке у пријави. Истовремено се почиње са изградом решершног извештаја, како би се утврдило релевантно стање технике. На основу извештаја, ЕЗП оцењује новост и иновативни ниво пријављеног проналаска. Након тога се извештај, заједно са копијом пописаних докумената, шаље пријавиоцу.

По истеку рока од осамнаест месеци, ЕЗП објављује европску пријаву заједно са решершним извештајем. Иначе, објава ове европске пријаве има у свим назначеним државама дејство националне објаве пријаве патента.

Током шест месеци од објављивања европске пријаве, пријавилац има право да поднесе ЕЗП захтев за потпуно испитивање услова за признање европског патента. У случају да пријавилац не поднесе такав захтев, сматра се да је европска пријава повучена. Циљ потпуног испитивања је да се установи да ли пријављени проналазак испуњава материјалноправне услове за патентну заштиту. У тој фази поступка, ЕЗП је у контакту са пријавиоцем који има могућност да врши измене у патентној пријави, водећи рачуна да оне не излазе из оквира садржаја првобитне пријаве. По завршетку потпуног испитивања, ЕЗП доноси и објављује одлуку о томе да ли признаје европски патент или не.

Европски патент траје двадесет година почевши од датума подношења европске пријаве, посебно у свакој држави која је назначена у пријави. У тим земаљама, европски патент има дејство као и национални патент. Дакле, повреде европског патента се расправљају искључиво према националном праву државе у којој је дошло до повреде.

У случају да неко сматра да је европски патент признат упркос томе што услови за признање нису били испуњени, поступак поништаја европског патента се води у свакој од држава у којој је патент признат. КЕП прописани су само јединствени разлози за поништај европског патента.

Дакле, једино је поступак за добијање европског патента централизован и он се завршава издавањем онолико националних патената колико је држава наведено у пријави. Једном када ЕЗП изда патент, он мора да буде признат у свакој држави уговорници која је назначена у пријави. Другим речима, европски патент постаје сноп националних патената.⁸

Превођењем на националне језике патентних списа и патентних захтева повећавају се трошкови, што представља велики про-

7 *Ibid.*, стр. 352.

8 Marc Rees, „Le brevet unique européen et logiciel“, доступно на адреси: <http://www.pcinpact.com/dossier/brevet-unitaire-europeen-logiciel-/205-5.htm>, 21.3.2012.

блем државним истраживачким телима, а посебно малим и средњим предузећима. Поврх тога, одржавање европског патента подразумева и плаћање годишње таксе у свакој земљи, као и регистрацију сваког преноса и других права. Власници патената су такође принуђени да, у свакој држави у којој је европски патент признат, плаћају заступнике који воде рачуна о усаглашавању европског патента са националним прописима у овој области.

Услед високих трошкова, али и веома сложеног поступка, европски проналазачи се најчешће опредељују да ограниче заштиту својих проналазака на само неколико држава уговорница ЕЗП (у просеку у пет држава). С обзиром на то да проналасци не уживају заштиту у појединим држава, они могу бити предмет кривотворења чиме се повећава трговина производима насталим повредом патента.⁹

Како би се смањили трошкови превођења, 2005. године је потписан Лондонски споразум.¹⁰ Овај споразум је ступио на снагу 1. маја 2008. и за сада га је прихватило само петнаест држава чланица ЕЗП. Споразумом су предвиђене две ситуације. С једне стране, државе потписнице које као званични језик користе један од језика ЕЗП су у потпуности ослобођене захтева за превођењем. Дакле, једном када ЕЗП објави патент, никакво даље признање или превођење није потребно. С друге стране, остале земаље потписнице имају две могућности: да изаберу један од језика ЕЗП и траже да се цео патент преведе на тај језик или да захтевају само превод патентног захтева на свој језик. На овај начин су, трошкови превођења, смањени за чак 30 одсто.¹¹ Ипак, Споразум из Лондона се не примењује у шеснаест држава чланица ЕУ, које и даље захтевају превод целог патента на свој званични језик.

Квалитет патената који издаје ЕЗП је резултат веома строга и детаљног поступка доделе и признат на међународном нивоу од стране великих завода за патенте у свету, попут Сједињених Америчких Држава, Јапана, као и Кине и Јужне Кореје, са којима ЕЗП сарађује. Чињеницу да су патенти које додељује ЕЗП изузетног квалитета, потврђује и веома низак проценат спорова у вези са европским патентом: три до пет одсто спорова у поређењу са 30 одсто таквих спорова у САД.¹²

9 E. Bonadio, „The EU Embraces Enhanced Cooperation In Patent Matters: Towards A Unitary Patent Protection System“, *European Journal of Risk Regulation*, бр. 3/2011, стр. 417.

10 Споразум од 17. октобра 2000. о примени члана 65 КЕП-а (Лондонски споразум).

11 E. Bonadio, *нав. чланак*, стр. 417.

12 Током 2009. години у Европски завод за патенте је пристигло око 134.500 пријава, а од чега је само 52 хиљаде, тј. 38 одсто, проналазака добило заштиту европским патентом. Дакле, поступак је веома селективан.

III Патент Уније

Предлогом уредбе Европског парламента и Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније и Предлогом уредбе Савета о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније која се тиче превођења прописани су услови за успостављање новог система заштите проналазака на тлу ЕУ.

1. Правни основ Предлога уредбе о патенту Уније

Правни основ предлога ове две уредбе представљају Уговор о функционисању ЕУ и сама Конвенција о европском патенту.

С једне стране, Уговором о функционисању ЕУ је предвиђено да у оквиру постојања и функционисања унутрашњег тржишта, Европски парламент и Савет, одлучујући у складу са редовним законодавним поступком, утврђују мере у вези са оснивањем европских тела у циљу обезбеђења униформне заштите права интелектуалне својине у Унији и успостављања централизованог система ауторизације, координације и контроле на нивоу Уније.¹³ Савет одлучујући у складу са посебним законодавним поступком, утврђује уредбама режиме превођења на европском нивоу. Савет одлучује једногласно, после консултовања Европског парламента.¹⁴

С друге стране, Конвенцијом о европском патенту је предвиђено да група држава уговорница КЕП-а, која предвиди у посебном споразуму да европски патенти признати за те земље имају јединствени карактер на њиховим територијама, може предвидети да европски патенти могу бити само заједно признати за све те земље.¹⁵ Сходно томе ЕЗП признаје патент Уније који има исте последице у свим државама учесницама. Дакле, није потребно да патент буде признат у свакој држави понаособ.¹⁶ Иначе, патент Уније постојаће заједно са националним и европским патентом. Стога јединствени поступак испитивања спроводи ЕЗП.

13 Чл. 118, ст. 1 Уговора ФЕУ.

14 Чл. 118, ст. 2 Уговора ФЕУ.

15 КЕП, чл. 142.

16 Међутим, поједини аутори сматрају да члан 142 КЕП-а не може представљати правни основ за доношење уредбе. На основу овог члана, споразум између држава потписница мора бити заснован на акту међународног права, док је у конкретном случају реч о уредби ЕУ, која је унутрашњи законодавни акт ЕУ. Имајући у виду да Унија није држава уговорница КЕП-а, може се довести у питање овлашћење да се успостави један такав споразум.

2. Карактеристике патента Уније

Супротно претходним неуспелим покушајима да се успостави прави комунитарни патент, Предлог уредбе о спровођењу ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније се зауставља на томе да дефинише патент Уније као класични европски патент који издаје ЕЗП, коме се само додаје атрибут „Уније“. Патенти који су оквалификовани као патенти Уније ће моћи да буду добијени, ограниченим, пренесени, опозвани или проширени само за све државе чланице ЕУ (са изузетком Шпаније и Италије).

Иначе, патент Уније постојаће заједно са националним и европским патентом. Стога јединствени поступак испитивања спроводи ЕЗП и док се не призна европски патент, пријавилац има могућност да изабере између следећих опција:

- да тражи европски патент у свим државама које учествују у ближој сарадњи;
- да тражи европски патент у свим државама које учествују у ближој сарадњи, али и у одређеним другим државама уговорницама КЕП-а (укључујући и земље ЕУ које не учествују у ближој сарадњи);
- да се определи за стару могућност, тј. тражи европски патент, одређујући појединачно земље које су чланице КЕП.

Власници европског патента, који је признао ЕЗП, могу се определити за заштиту патентом Уније тако што ће послати посебан захтев у року од месец дана од када је признање објављено у Европском патентном билтену. Заштита ће ипак важити ретроактивно на територији држава учесница од дана објављивања признања у Европском патентном билтену. Кључне одредбе којима се регулише патент Уније су сличне онима које постоје у већини националних патентних закона: нпр. одредбе о оквиру заштите,¹⁷ ограничењу права,¹⁸ исцрпљењу права¹⁹ итд.

Ипак, овом уредбом предвиђено је једно ново решење у вези са ограничењем или повлачењем патента на основу губитка новости. У случају ограничења или повлачења на основу губитка новости у складу са КЕП-ом,²⁰ ограничење или повлачење патента Уније важиће само у државама учесницама које су биле назначене у ранијем европском па-

17 РУПП, чл. 6 и 7.

18 РУПП, чл. 8.

19 РУПП, чл. 9.

20 КЕП, чл. 54, ст. 3.

тентном захтеву.²¹ Другим речима, уколико је неко поднео европски патентни захтев (у вези са сличним проналаском) у земљи која учествује у ближој сарадњи пре подношења европског патентног захтева који доводи до добијања патента Уније (и сходно томе овај каснији патент је ограничен или повучен), ограничавање или повлачење таквог патента ће важити само у тој држави чланици. То значи да ће поље заштите или чак доступност заштите бити или смањена или искључена у одређеним државама ЕУ, али не и у осталима. С обзиром на то да не гарантује јединствену заштиту патентом Уније у свим државама чланицама које учествују у ближој сарадњи, ова одредба је предмет оштрих критика. Наиме, овакав сценарио представља супротност патенту Уније, тачније самом циљу коме предвиђени систем тежи, а то је правна сигурност.²²

3. Предности патента Уније

Патент Уније има најмање две предности у односу на европски патент. Пре свега, он ће се ослањати, тј. користиће квалитет рада ЕЗП који наставља да издаје европске патенте према досадашњем поступку. Будући да ће патент Уније од самог почетка бити признат у свим државама чланицама које учествују у ближој сарадњи, пријавилац ће плаћати само једну таксу за признање патента Уније. На тај начин ће трошкови, који представљају озбиљну препреку заштити патента у више држава чланица ЕУ, бити битно смањени.

Друга предност везана је за хармонизовани систем спорова. На основу система заштите који примењује у случају европског патента, за спорове су надлежни национални судови држава чланица. Међутим, догађа се да ови судови држава чланица доносе супротне пресуде, чак је било и случајева да судови унутар једне исте државе различито пресуђују (нпр. судови Енглеске и Шкотске). Стога је предвиђено оснивање суда за патентне спорове који се тичу европског патента и патента Уније који ће бити надлежан за све државе чланице ЕУ.

IV Спорна питања у вези са патентом Уније

Дискусију о успостављању комунитарног патента, који је касније прерастао у патент Уније, карактерише широки консензус како у политичким, тако и академским круговима о његовој економској неопходности. По том питању, двадесет седам држава чланица ЕУ се у потпуности сложило. Према томе, око кључних одлика патента Уније је мање више

21 РУПП, чл. 5.

22 Е. Bonadio, *нав. чланак*, стр. 418.

одавно постигнут договор: патентбилност ће се утврђивати према прописима КЕП-а, док ће се на његов каснији „живот“ (тј. његово дејство) примењивати уредба ЕУ.

Једино око чега државе чланице нису могле никако да се сложе био је режим превођења патента Уније. Стога је и покренут је механизам ближе сарадње. Међутим, поједини аутори доводе у питању легалност успостављања механизма ближе сарадње у овој области. Осим тога, оснивање патентног суда надлежног за спорове у вези са европским патентом и патентом Уније такође је тема оштрих расправа.

1. Режим превођења

Двадесет седам држава чланица ЕУ дуго времена није могло да се сложи око режима превођења патената Уније, прецизније ширине захтева за превођењем у управном поступку. У 2011. години, Комисија је предложила доста амбициозан нацрт, поједностављујући режим превођења чак и корак даље од режима предвиђеног КЕП-ом, према тзв. Лондонском споразуму. Циљ оваквог предлога Комисије био је уштеда како времена, тако и трошкова пријавиоца патената. На основу овог предлога режим превођења треба буду у складу са КЕП-ом,²³ којом је предвиђено да су патентне пријаве и спецификације на једном званичном језику, а да се једино патентни захтеви преводе на друга два званична језика ЕЗП. Осим тога, не постоје никакви други захтеви у вези са превођењем током управног поступка. Као и према Лондонском споразуму, државе чланице су се одрекле права да захтевају додатна превођења. Ипак, за разлику од Лондонског споразума, ово се такође односи и на даље преводе захтева у управном поступку. Даље превођење се предузима само у случају да је патент предмет спора на суду. За такве спорове, странке или суд могу захтевати комплетан превод на језик земље у којој је дошло до повреде или језик земље у којој лице које је учинило повреду има пребивалишта²⁴ или језик земље у којој се води поступак.²⁵ Трошкове превођења сноси власник.²⁶

Овакав режим превођења није наишао на консензус међу државама чланицама ЕУ, тачније две земље, Шпанија и Италија, нису се сложиле са предлогом. На основу Уговора из Лисабона за доношење законодавног акта о режиму превођења који се примењује на патент Уније, потребна је сагласност свих држава чланица. Управо из тог разлога,

23 КЕП, чл. 14.

24 РУППАТАА, чл. 4, ст. 1.

25 РУППАТАА, чл. 4, ст. 2.

26 РУППАТАА, чл. 4, ст. 3.

осталих двадесет пет држава чланица ЕУ одлучиле су се за механизам ближе сарадње.

Италија и Шпанија тврде да то што њихови језици нису увршћени у званичне језике патента Уније представља дискриминацију. Међутим, чини се да играјући на карту националне дискриминације, ове две државе дискриминишу Европу вис-а-ви великих земаља као што су САД, Јапан, Кина, Јужна Кореја. Патент Уније омогућава да ЕУ буде конкурентнија на светском тржишту. Управо у томе лежи интерес да двадесет пет земаља иде напред, а то је могуће захваљујући механизму ближе сарадње.²⁷

2. Легалност ближе сарадње

Уговором из Лисабона је предвиђено да државе чланице које желе да међусобно успоставе ближу сарадњу у оквиру надлежности које нису резервисане искључиво за Унију могу користити институције Уније и спроводити ту сарадњу применом одговарајућих одредби Уговора.²⁸ Ближе сарадње су усмерене на фаворизовање остварења циљева Уније, заштиту њених интереса и јачање процеса интеграције. Оне су отворене у сваком тренутку за све државе чланице.²⁹

Легалност одлуке Савета којом се одобрава ближа сарадња је, од самог почетка, предмет дискусије у политичким и академским круговима. У политичким круговима се махом сматра да је ближа сарадња оптимално решење за конкретну ситуацију и легитимно средство за успостављање заштите патентом Уније. Ипак, део доктрине се не слаже са тиме, наводећи да ближа сарадња у области стварања заштите патентом Уније има неколико недостатака.

Прво, покретањем ближе сарадње у области стварања заштите патентом Уније повређена је одредба Уговора на основу које се ближа сарадња не може успоставити у областима које спадају у искључиву надлежност Уније. Без обзира на то што поглавље о унутрашњем тржишту спада у подељене надлежности између ЕУ и држава чланица, логично је да поједини аспекти стварања *sui generis* права интелектуалне својине не могу спадати у подељену надлежност. Наиме, стварање *sui generis* права интелектуалне својине претпоставља један акт ЕУ, тако да би члан 118 Уговора ФЕУ требало тумачити тако да се односи и на области која логично искључује надлежности држава чланица.

27 A. Pompidou, „Un brevet unique permettra à l' Union européenne d'être plus compétitive“, доступно на адреси: http://www.robert-schuman.eu/entretien_europe.php?num=55, 22.3.2012, стр. 3.

28 Чл. 20, ст. 1 Уговора ЕУ.

29 Чл. 20, ст. 2 Уговора ЕУ.

Друго, покретањем ближе сарадње повређени су сами циљеви ближе сарадње. Ближа сарадња треба да се користи као *ultima ratio* у случајевима када је доказано да заједничка активност свих држава чланица није могућа. Шта се заправо подразумева под тиме није могућа? Да ли се овај предуслов односи на немогућности због различитих интеграционих капацитета држава чланица (могућност/способност за интеграцију) или обухвата и немогућности услед различитих ставова и недостатка сагласности у Савету (воља/жеља за интеграцијом).³⁰ Уколико захтев *ultima ratio* из члана 20 Уговора ЕУ протумачи на овај други начин, поједини аутори истичу да постоји ризик да ближа сарадња прерасте у инструмент за изврдавање законодавног поступка и (посебно) захтева за сагласношћу свих држава чланица предвиђеног Уговором о функционисању ЕУ.³¹

Треће, покретањем овог механизма, повређена је одредба члана 20 Уговора ЕУ којим је предвиђено да интереси држава чланица које не учествују у ближој сарадњи и њихова могућност да се укључе у неком каснијем тренутку не смеју бити угрожени сарадњом осталих држава. У конкретном случају, режим превођења патента Уније успоставља се упркос противљењу Шпаније и Италије. Дакле, изгледи да се ове две земље укључе у ближу сарадњу у неком каснијем тренутку су мали, наравно, осим ако државе не промене мишљење и пристану на услове због којих иницијално нису желеле да учествују у сарадњи. Другим речима, ближа сарадња у овом случају омогућава да се успостави систем превођења који је изабрала већина против воље мањине с намером да се превазиђе захтев за сагласношћу свих држава чланица предвиђен у овој области чланом 118 став 2 УФЕУ. Стога поједини аутори истичу да покретање ближе сарадње у области патента Уније негативно утиче на интересе Шпаније и Италије у погледу очувања њиховог права учешћа у законодавном поступку, перспективе усвајања патентне заштите за њихове територије у будућности, као и економског положаја ове две земље на унутрашњем тржишту.³²

Упркос појединим спорним питањима у вези са покретањем ближе сарадње, чини се да у овом тренутку механизам ближе сарадње представља погодно решење за превазилажење блокаде и коначно успостављање заштите патентом Уније. Имајући у виду искуства из неких других области (нпр. јединствена монета), сасвим је извесно да

30 J. Теранић, *Облици њовезивања држава чланица у Евројској унији*, Службени гласник и Институт за упоредно право, Београд 2011, стр. 225–226.

31 T. Jaeger, „All back to square one? – An assessment of the latest proposals for a patent and court for the internal market and possible alternatives“, *Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law Research Paper*, Series No. 12–01, стр. 4–6.

32 *Ibid.*

покретање механизма ближе сарадње не доводи до поделе у Европи.³³ Штавише, често се догађа да државе, које су иницијално биле против сарадње, промене мишљење и прикључе се сарадњи у неком каснијем тренутку, када увиде позитивне резултате сарадње (нпр. Шенгенска сарадња).

Иако се успостављањем механизма ближе сарадње не решава у потпуности проблем конкурентности ЕУ на светском тржишту, систем заштите предложен патентом Уније који је прихватило двадесет пет земаља ЕУ свакако представља побољшање у односу на систем заштите европским патентом.

3. Суд за европски патент и патент Уније

На основу система предвиђеног КЕП-у, власник европског патента мора да води спор у вези са повредом патента пред судом сваке државе у којој је дошло до повреде. Овакво решење, осим што представља озбиљан трошак за власника патента, изузетно је компликовано и нема никаквих гаранција да ће спорови бити окончани на исти начин у свакој од држава. Стога успостављање заштите патентом Уније треба да прати и адекватан правосудни систем за решавање патентних спорова.

Првобитно је било предвиђено да за спорове који се тичу класичног европског патента и спорове који се тичу новог патента Уније, уместо националних судова, буде надлежан нови јединствени суд за патенте. Предлог о оснивању оваквог суда подразумевао је приступање Европске уније Европском заводу за патенте. Ово приступање би заправо значило потписивање међународног уговора између ЕУ, држава чланица ЕУ и држава уговорница КЕП-а које нису чланице ЕУ. На тај начин би овај суд добио ексклузивну надлежност за решавање спорова и у вези са европским патентом.

Међутим, Суд правде ЕУ је 8. марта 2011. заузео став да овај пројекат задире у овлашћења која су Уговорима поверена институцијама ЕУ и државама чланицама које су кључне за очување природе комунитарног правног поретка. Наиме, у образложењу мишљења Суда правде се наводи да овакво решење није у сагласности са Уговорима ЕУ из најмање два разлога. Прво, на овај начин би правосудним органима држава чланица била ускраћена овлашћења која се односе на тумачење и примену права ЕУ. Друго, сам Суд правде би био лишен надлежности да, у оквиру претходног поступка (поступак доношења прелиминарне одлуке),³⁴ одговори на питања националних судова држава чланица у

33 А. Pompidou, *нав. чланак*, стр. 4.

34 Овај поступак се још назива и поступак прибављања прелиминарне, претходне, прејудицијелне одлуке Суда.

вези са тумачењем одредби комунитарног права (одредби Уговора, акта које су донели органи Уније и статута тела основаних актом Савета).

Уважавајући мишљење Суда правде, Комисија је, у току 2011. године, изменила и допунила предлог који се тиче оснивања суда за патентне спорове. Новим предлогом су предвиђене гаранције да ће се нови судски орган за патентне спорове обраћати Суду правде ЕУ у вези са претходним питањем, на исти начин на који то чине национални судови држава чланица ЕУ. Осим тога, првобитним предлогом о оснивању Суда за европски патент и патент Уније било је предвиђено да овај суд буде надлежан и за државе потписнице КЕП-а које нису чланице ЕУ (нпр. Швајцарска и Турска). Након негативног мишљења Суда правде ЕУ, предлог је измењен у смислу да је надлежност суда ограничена само на државе чланице ЕУ.

Иако је Суд правде ЕУ пре свега критиковао чињеницу да предвиђени правосудни орган није довољно укључен у институционални и правни оквир Уније, сама ЕУ неће бити чланица овог ревидираног споразума. Из угла судске праксе Суда правде ЕУ, ово отвара проблем надлежности између Уније и држава чланица.³⁵

V Закључна разматрања

Након скоро четири деценије преговора, државе чланице ЕУ успеле су да се договоре око система заштите проналазака у ЕУ. Патент Уније почива на систему заштите који примењује у оквиру Европског завода за патенте. Међутим, у поређењу са европским патентом, поступак добијања патента Уније је једноставнији, трошкови су смањени, а предвиђен је уједначен систем за решавања патентних спорова за све државе чланице. Ипак, две земље ЕУ (Шпанија и Италија) нису се сложиле са режимом превођења патента Уније, тако да је двадесет пет држава чланица ЕУ покренуло ближу сарадњу. И таман када је деловало да су све препреке превазиђене, појавио се проблем седишта суда који ће бити надлежан за спорове у вези са европским патентом и патентом Уније. Очекује се да ће ово питање бити решено до половине 2012. године како би патент Уније коначно заживео.

Неспорно је да нови систем заштите проналазака у ЕУ има одређене недостатке и да поједина решења остављају простора за дискусију. Ипак, не може се чекати да све државе чланице буду у потпуности задовољене. Чини се да је крајње време, да се након толико година, усвоји решење које можда није идеално, али које несумњиво представља напредак у односу на систем заштите предвиђен европским патентом и којим се јача конкурентски положај ЕУ на светском тржишту.

35 Т. Jaeger, *нав. чланак*, стр. 4–6.

Jelena ĆERANIĆ, PhD

Research Associate, Institute of Comparative Law, Belgrade

PROPOSAL FOR A NEW SYSTEM OF PATENT PROTECTION IN EU – UNITARY PATENT

Summary

The paper deals with the proposal of the a new system of patent protection in EU based on the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection and the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council implementing enhanced cooperation in the area of the creation of the unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements agreement. After introductory notes with regard to development of the idea of unitary patent protection, the first part of the article is dedicated to the European patent. In the second part of the article the author analyses the most important provisions related to the unitary patent. Special attention is paid to the advantages of the unitary patent protection. The third part of the article is devoted to some problematic aspects of the substantive patent proposal, such as a dispute over a language regime for the patent (i.e. translation arrangements), legality of enhanced cooperation and European and EU Patent Court system.

Key words: *unitary patent, European patent, European Union, language arrangements, enhanced cooperation.*